

133502

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 25-lea.

Nr. 228

1935.

DIN POPOR

DE

PETREA DASCĂLUL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei

**„Asociațiunea pentru literatura Română
și cultura poporului român“, „ASTRA“.**

Intemeiată în 1861.

**PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.**

**Președinte activ:
Dr. Iuliu Moldovan.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Moga.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Preda.**

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

**E datoria fiecărui bun
român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“, cefind publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 30—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 25-lea.

Nr. 228

1935.

DIN POPOR

DE

PETREA DASCĂLUL

BCU Cluj / Central University Library, Cluj

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504411

Publicaște periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

Bucuria lui Moș Ion.

Alb de praf, ca un morar, cu traista de grumazi, în mâna stângă cu bâta de păducel noduros, cu dreapta pe luleaua-i din gură, pălăria lăsată pe ceafă, cu voce bună, l-am întâlnit pe moș Ion, în drumul de țară.

— „De unde, pe o așa căldură“ ?

— „Dela oraș, domnule“, răspunse bătrânul, luând luleaua din gură.

— „În ce afacere?“

— „Am fost la judecată. M'a pârât, scorbura aia de Safta lui Mălăiu, cică l-am mâncat ovăsul din Dalea lupului, cu caii... Știi dumneata cum sunt copiii. S'au jucat, bată-i norocul, și caii au dat cu boturile în ovăș...“

— „Ei și de bună seamă, nu te-a putut câștiga!“

— „Da, de unde? am pierdut. Trebuie să-i plătesc, în vreme de 15 zile, 20 de Lei și 3 ferdele de ovăș.“

— „Pe de-asupra și o sută de coroane avocatului“. (Era îndată după răboiu.)

— „Dumneata glumești, moș loane! Prea te vând ochii. Eu te cunosc mai rău de pagubă. Cum se poate, ca să pierzi un proces și să fii așa vesel?“

— „Și, pe Dumnezeuul meu, îți spun, că-i așa“.

Când zise aceste cuvinte, moș Ion, înplântă păducelul în subsoara dreaptă și să propti, privind-mă zimbitor, ca și când ar râde de încrecătura în care m'a adus.

— „Spun drept, că nu te înțeleg“, zisei eu, prefăcându-mă năcăjit.

— „Dar îți spun drept, că nu numai că nu-mi pare rău, dar așa mi-e de haznă de ziua de azi“, adăugă moșul.

— „Cum așa? Nu mă mai cicăli atâta — spune-mi, ori ai ceva de ascuns.“

— „Ba nu, domnule! Da cum să nu-mi fie haznă, când m'au judecat românește, Domnii de român, în limba mea românească, așa, că am înțeles tot ce-au vorbit“.

Și pe fața lui moș Ion un val de zâmbet se prelinse, descoperindu-mi o adevărată mulțămire sufletească.

„O gazetă pentru mine și-o carte pentru copil“...

Eram într'o prăvălie de cărți. Priveam la un chip frumos, prins de o mână măiastră, din războiul nostru românesc. Când eram mai eufundat în admirarea tabloului, mă agrătește cineva dela spate.

— „Ce chip e ăsta, domnule?“

Intorc repede capul spre îndrăsnețul tulburător. Era un țăran ars de soare, supt la față, cu o privire blândă, care-mi descoperea o bunătate de suflet.

Uit supărarea și-i explic însemnătatea chipului.

Incerc, așa cum m'am priceput, să-i explic luptele dela Mărășești, ajutat de puțina mea știință, adunată de prin cele ziare.

Țăranul privea însă, mai mult la mine, decât la chip și mi-se părea, că zimbește șiret.

— „Dumniata, bădicule, se vede, că nu crezi spuselor mele?“ îi spun eu dojenitor.

— „Ba, cum să nu cred, domnule, că și eu am fost pe-acolo“, fu răspunsul.

Spun drept, că m'am rușinat, la gândul, că poate nu i-am spus foarte cum au fost. Am amânat vorba, întrebându-l, ce afaceri a avut la oraș.

— „Apoi multe de toate“, zise el. „Știi, omul are multe de isprăvit.

— „Da din prăvălia aceasta ce vrei să-ți cumperi?“

— „O gazetă pentru mine și-o carte pentru copil“, răspunse bădicul.

Și și-a cumpărat pentru sine o foare populară, iar pentru copil o carte de versuri.

De atunci nu știu de ce, pare că mă apucă o ciudă, o mânie neînțeleasă, de ce nu văd mulți, mulți, țărani arși de soare, cumpărând o gazetă pentru ei și cărți pentru copil.

„Să dau și eu ceva, din biată agoniseala mea“...

Nenea Irimie, dintre pârae, venea Duminică dela sf. biserică. Cu capul în pământ, cu mâinile încrucișate la spate, călcă rar, părea c'ar căuta ceva pe jos.

— „Ce ți-ai pierdut“, nene Irimie, îl întreb.

El ridică capul, stete locul, mă salută cuvințios și-mi zise: „Credința, domnule, credința mi-am pierdut-o“.

— „Dumniata“ ? — mă mir eu, — „Dumniata, care cercetezi regulat casa Domnului, care nu ai vrut nimănui rău și ai ajutat pe tot nevoiașul intrat în curtea dumitale, dumniata să-ți perzi credința ? Astfel de glume, să nu mai aud dela dumniata, nene Irimie“.

— „Nu-ți glumă, domnule ! Uite, am fost la sfânta biserică și am ascultat predica domnului părinte. Ne-a vorbit despre copiii aceia orfani, ai căror părinți au murit pentru țară. Și eu, păcătosul de mine, care nu am copii; în toată ziua mă împiedec, de copiii Criștului; fără să-mi aduc aminte să le dau câte ceva din agoniseala mea. Știi pe tatăl lor, pe Ionul Criștului. A murit mai acum doi ani, în Galiția. Au rămas după el cinci copii mici și o sărăcie mare. Toată ziua stau ghemuți la poartă, așteptând să le vie mama cu ceva bucaturi dela oameni, la cari lucră eu mâinile. A trebuit să vie domnul părinte cu predica dânsului, să-mi deschidă ochii, ca să văd și să-mi desfundे urechile,

să aud. Și zici, că nu mi-am pierdut credința? Ba am pierdut-o, domnule, pierdut“...

Și nenea Irimie plecă ochii spre pământ, ca un păcătos, înaintea judecătorului. M'am despărțit de nenea Irimie, poftindu-ne „prânz bun“. În ziua următoare am auzit, că nenea Irimie a dat Măriei Criștului două ferdele de grâu și domnului părinte o sută de coroane pentru copiii orfanți.

— „Să dau și eu ceva din agoniseala mea, că prea mi-am pierdut credința“; a zis către domnul părinte, când a dat banii. Iar domnul părinte i-ar fi răspuns: „Să dea Dumnezeu, tot români și creștini, ca dumniata, moș Irimie“!

„Zi: Tatăl nostru!“

În satul Trezești s'a pripășit în zilele trecute un necunoscut, îmbrăcat în strale domnești. Spunea, că e mare meșter de fier; lucră ieftin și bine ca nime altul până la el. Luase în chirie o cămară umedă și întunecoasă, la Măria Mutului din hudița Bivolărilor. Se așezase în ea cu toată averea lui:

cu un cufar și-un parapleu cu răsufătorii în pânza-i fără culoare.

Satul s'a bucurat de venirea lui, căci fierarul cel bătrân nu mai e în stare să mulțumească cu lucru pe plugari, iar pe fierarul său, Rudi, l-a pus dracul de a învăța mai bine diploma decât legatul roatelor.

— „Când te-apuci de lucru, domnule?“
— întrebă mai un vecin, mai altul pe domnul maiștor.

— „Când mi-or veni uneltele“. — răspundea acesta, zimbînd pretinos fierăruia. „Am să vă văd lucru, cum nu a lucrat nime până acum. Potcovesc și încălț roate pe felelat. O să vedeți d-voastră, numai să-mi sosească sculele“!

Așa azi, așa mâine și tot așa poimîne, streinul făgăduia, oamenii așteptau cu boii despotcoviți, cu lanțurile înădite cu drot, să sosească uneltele fierarului nou venit.

Într'o Duminică, ședeau de vorbă sub frăgarul morii mai mulți oameni din sat. Între ei era și streinul meșter de fier, care ducea hangul.

Spunea, că îi place satul și oamenii între cari s'a așezat, dar îl doare văzînd, că nu

é bună rândulala între ei. Unii sunt prea bogați și alții, din contră, sunt prea lipsiți pământului.

— „Vedeți“, — spunea meșterul, — „Dumnezeu a făcut pe om, pe unul ca pe celalalt. Toți sunt într'o formă, deci toți au să trăiască asemenea. De ce unul să umble tot flămând, iar altul mai mult sătul. Dacă oamenii ar fi cuminiți, răul ăsta s'ar putea curma într'o zi“.

Oamenii ascultau cu grumazii încordați și cu gurile căscate la vorbele streinului. George al Sătii dădea des din cap, în semn de aprobare. De răspuns însă nu-l răspundea nici unul.

Streinul, văzând cum îl ascultă toți, vorbea tot mai cu foc, mai îndrăsneț, în contra rândului din lume. Ajunse cu îndrăsneala să atace chiar și legile dumnezeiești. Acum însă, oamenii nu mai stăteau liniștiți, ci se mișceau sgomotos pe grinzile morarului. Se uitau unii la alții și tușeau des, ca și când li s'ar fi pus ceva în grumazi. George-al Sătii nu mai dădea din cap, ca un cal, vara, când îl apucă strechea, ci slobozea câte-un „vai“, „vai“ ca din fundul pământului.

Băgase streinul de seamă, că și-a greșit potecele. Vru să întoarcă vorba, dar era târziu, căci bătrânul Toader Popa îl prinse de mâneca surtucului și-i zise amenințător:

— „Domnule, român ești“ ?

— „Român“, — răspunde streinul, tremurându-i zdrențele pe el și dinții în gură.

— „Dacă ești român, zi „Tatăl nostru“ !
Și bătrânul Toader Popa slobozi din mânile-i osoase surtucul streinului, înălțându-le spre rugăciune.

— „No, zi!“ porunci bătrânul a doua oară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Streinul sta ca înțepenit pe loc. Se făcuse galbin ca ceara. Pe fața-i schimbată, tremura de frică ca răcele.

— „Ii șpion“ — zise unul dela spate. „Ba-i șolomondar“, răspunse altul. „Ba-i bolșovit“, spuse George al Sâii.

— „Să-l ducem la cancelarie“ ! strigară toți într'un glas.

Și l-au dus înaintea domnului secretar comunal, unde a mărturisit că nu e fierar, ci a venit cu gândul rău în sat, să facă tulburări între oameni. Dar l-a ieșit de-a'n-

toarsele. Căci, nu înzadar îl cheamă Trezești pe acest sat, unde oameni ca Toader Popa și alții, sunt pururea trezi și nu se lasă înșelați de streinii, cari le vreau răul.

Chipuri.

Pe coama și coasta dealului ruginită de răceala zilelor de toamnă, vite răsfirate pase liniștite, în sgomotul neorânduif al tălăngilor.

Lângă „mormântul eroilor“ uitați, copii stau învăluți în boboauele de lână și povestesc de luptele de-acum sunt trei ani. Fiecare știe să spună ceva frumos, înălțător din încăerarea a cărei urmă se cunoaște încă și acum.

Dinspre „strâmtură“ se desprinde un vânt rece, șuerător, care pătrunde până la oase. Vitele se trag una după alta, în adâncimile păraielor, căutând adăpost. Copiii se strâng spate la spate, sguliți în boboauele mari.

Unul face propunerea: „Hai mă, să ne jucăm de-a lupta, că înghețăm de frig!“

Toți primesc cu bucurie, aruncând boboa-
uăle la o parte.

— „No, care-s unguri și cari-s români?“
întreabă Ghiță al trocarului...

Nici unul nu vrea să fie ungur, toți s'ar
înrola în armata română. În urmă, abia să
învoiesc, jumătate din ei, să primească a
forma „compania de honvezi“. La un semn
dat se începe lupta. Românii păreau cu
două puteri. Când se dădu poruncă: „pe
ei, mă!“ se aruncară ca lei în vârtoarea
luptei. Compania de honvezi a fost trântită
la pământ în câteva minute. Library Cluj

— „No, da v'am dat, mă!“ zise Ghiță al
Trocarului, către Niculiță Plopu, care făcea
parte dintre honvezi.

— „V'o fost lesne“, — răspunde acesta
serios, ca un moșneag, — „să ne bateți că
voi ați fost români. Da hai să ne schimbăm
acum, să vă dăm noi o bătae românească“,

*

Țara mea, nu te teme, ostașii tăi de
mâne, se încurajează din pildele fiilor tăi
de azi!

Iovu Traian.

L-am cunoscut pe Iovu Traian într'un spital militar. Avea ghenunchiul drept găurit de un plumb rusesc și mâna stângă atinsă în carne de o țandără dintr'o ghiulea rățacită. Era de pe valea Murășului și, după cum spunea, era fector de țaran cu stare.

Cum sta întins pe spate toată ziua, soții lui de suferință, cari nu aveau răni grele și cărora le era tertat să umble prin odate și în grădina spitalului, se strângeau în jurul lui Iovu și cu povești și cimilituri se sileau să-l ușureze durerile.

Intr'o după-amiază caldă, toți bolnavii și schilavii din odala noastră au ieșit la umbră, în grădină. În odate nu rămase decât Iovu culcat pe spate și eu trântit pe o canapea, cu o gazetă în mână.

De câte ori ofta de durere, îmi îndreptam privirea spre el, fără să găsesc o vorbă de mângăere, de ușurare pentru acest erou. El se uita la mine fără să zică ceva. Din privirea lui însă ceteam o sfială oarecare, pe care n'o înțelegeam.

Poate mai mult pentru a-și prinde vorbă, mă rugă să-i aduc un pahar de apă proaspătă.

L-am împlinit dorința, simțind în mine o mulțumire sufletească, că pot face și eu ceva pentru dânsul.

A gustat din apă foarte puțin, iar când mi-a întins paharul cu mâna tremurândă, și-a pironit ochii în ai mei, ea și când ar fi vrut să cetească ceva ascuns prin mine. M'am speriat, crezând că-l uitatul morții și l-am întrebat:

— „Te doare, lovule“? Library Cluj

— „Mă doare, frate, mă doare rău, dar ia cetese din ochii tăi, că tu ai mai mari dureri ca mine!..“

— „Ba, lovule! Durerea mea e mică și ușoară pe lângă a ta. O oboseală trecătoare și o mică răceală la plumâna dreaptă... încolo sănătos mă“, îi răspund eu.

— „Asta spune-o doftorului, da mie nu-mi spune“, — răspunde lovu, lăsând ca un zimbet ușor să-i alunece de pe buze.

Luând gazeta în mână, m'am frântit iară pe canapeaua de lângă fereastră.

lovu, ridicându-și capul de pe pernă, se uită lung la mine, apoi rupse tăcerea.

— „Mă, frate!... Io nu știu ce ești tu în „șivilie“, dar bag seamă, că nu ești ca noi,ăștia mulți din „șimăruł“ nost. Tot cu gazeta în mână și ieri, după ce te-ai sgăurat un ceas la ea, ai aruncat-o pe masă, te-ai uitat așa de lung la ceriu ca un astronom. Ba, Ion Rafliot, care-i cu patul lângă tine, zice că te-o văzut plângând. Inzadar mai ascunzi, frate, cunoaștem și noi, cât ne ții de proști, că tu ai ce ai pe sufletul tău“.

Pe coridorul lung al spitalului se auzeau izbitori de uși și glasurile bolnavilor: „vizita“, „vizita“.

— „Taci, că vom mai vorbi mâne“, zice lovului și mă duc lângă patul meu, unde-mi era locul să stăm la vizită medicală.

După vizită n'am mai putut vorbi cu lovul. Toți bolnavii s'au strâns ca de obicei în jurul lui, spunându-i cum și-au petrecut cu servitoarele din culina spitalului. Voia bună a camarazilor înviorase și fața de ceară a acestui chinuit.

A doua zi, îndată după dejun, patru santineți volnici au venit cu o targă și au dus

pe lovu în alt spital, spre părerea de rău a tuturor celor din odaia noastră.

Iovu, întâi a protestat, spunând, că mai bine se duce pe front, decât să se despartă de prietenii și cunoscuții săi, dar spusele medicului de serviciu, că are să fie mai bine îngrijit ca în acest loc, l-au amăgit și s'a lăsat luat din patul, pe care rămase două luni încheiate.

Așezat pe targă, s'au început luările de adio. Cu câte unii da mâna de câte trei, patru ori și pentru fiecare a avut o vorbă frumoasă de mulțumire.

M'am îmbulzit și eu printre cei mulți și întinzându-i mâna, l-am zis scurt:

— „Dumnezeu cu tine, lovule!“

— „Și cu tine, fratele“ — răspunde lovu.

— „Și ai nădejde în Dumnezeu, care poate să-ți ușureze durerea, care-i nu numai a ta, ci a noastră, a tuturor...“ adaugă lovu, care m'a privit în ochi.

... Pentru mine, e o mare taină și azi, că ce-a crezut acest flector de țăran de pe Murăș de mine și ce durere a descoperit ochii lui atât de blânzi și firea lui atât de răbdătoare.

Tot ce știu e, că era pe vremea, când din rândurile gazetelor streine, dușmane nouă, vedeam certul neamului nostru întunecat și ultima rază de speranță începu a pîlpăi pentru a se stinge.

De pază...

Era pe vremea gărzilor, a primei oștiri românești pe pământul Ardealului, care își trăia traiul într'o veselă așteptare.

Comandantul gărzilor, un băiat răsărit din copilărie, îmi făcu propunerea să vizităm împreună posturile așezate de cu seară în mai multe locuri, cari trebuiau cu grije și bine păzite.

Din balta cenușe a certului, cădeau picuri mari și reci, cari ne plesneau fața ca niște ciocănele. Intunerecul era gros, să-l tai cu cuțitul și gropile, în cari dam, păreau șanțuri afunde, că ni se sdruncinau creierii, când călcam în ele. Dibuind pe lângă șinele drumului de fier, ne apropiarăm de podul cu santinela Nr. 1.

Comandantul mă făcu atent, că ori și ce se va întâmpla, nu-mi dă voie să mă amestec cu vre-o vorbă, vrând să-și pună oamenii la probă.

— „Uite“ — îmi zise băiatul, — „de pildă, la podul de fier, am pus de strajă pe mișelul cela de Ion al Vătavului. Fac prinsoare, că nu e la locul lui. Sau și-a pus pe altul în loc, ori a lăsat podul în grija sfântului și el păzește poarta cutărei vădănce“.

Dar abia isprăvi vorba comandantul, un glas puternic se desprinsese din golul înfunerecului: „Stați!“ Cunoșteam vocea lui Ion Dătavu. Era să-i strig comandantului: vezi că te-ai înșelat, când un „pst“ a lui îmi porunci să păstrez mai departe tăcerea.

Comandantul, se făcu, că nu auzise vocea santinelei, ei a pășit mai departe spre pod. Eu am rămas ca un stâlp, împlântat în pământ și așteptam mai departe desfășurarea încercării.

— „Stați!“ răsună a doua oară vocea răspicată a lui Ion. Comandantul însă păși și mai aproape, către pod, fără să zică un cuvânt.

— „Stat, că pe Dumnezeu! meu, de vei mai vedea tu soarele mâne“, se auzi din nou glasul lui Ion. Atunci comandantul se opri, dar nu zise nimic.

— „Cine ești?“, întrebă santinela,

— „Io“, răspunde comandantul.

— „Mă, omule, dacă te-ai adus ceasul ă! rău pe aici, apoi fie-ți vorba cea mai de pe urmă, bate-ți joc, cum îți place de mine, dar să ști, că de-acum încolo nu-ți mai bați de nime“, zise Ion, într'un ton, care descoperia mânta unui suflet chinuit. În acea clipă se auzi o mișcare și comandantul, înțelegând situația, răspunse și neîntrebat: „Eu sunt, comandantul Potrone“.

— „Și celalalt, care stă la o parte?“ întrebă Ion.

— „E domnul Saftu“, răspunse comandantul.

Apropiindu-ne de Ion, părea mai mult o namilă decât un om. Cu un cojoc păcurăresc pe umeri, cu o căciulă cât un deal în cap, ținea arma îndreptată spre noi.

— „Spune, Ioane, ai fi dat foc armei, dacă nu răspundeam?“, întrebă comandantul.

— „Pe Dumnezeuul meu, de nu vă culcam pe amândoi“, răspuse Ion, foarte serios.

Ne-am îndepărtat dela podul cu santinela Nr. 1, deplin mulțumiți, că cel mai neascultător dintre gardiști, e la locul datoriei.

A doua zi comandantul, la sfatul meu, îl laudă înaintea întregii gărzi, pentru curajul și istețimea devedită și Ion al Dătavului deveni ca prin farmec, cel mai punctual și disciplinat gardist.

— „Oare ce minune s'a întâmplat cu Ionul Vătavului?“, mă întrebă odată Potronea, comandantul.

— „Ai mișcat coarda sufletului său, care nu a fost mișcată de nime.“

In crășmă.

— „Așa dară ne-am înțeles?“

— „Înțeles!“

— „Atunci noapte bună!“

— „Bună să deie Dumnezeu!“

— „Da să zică, punct la 7 și jumătate, să fii cu sania înaintea școalei.“

— „Taman, pe ceas, domnule învățător!“

Învățătorul satului își ridică gulerul mantalei în sus, să-i acopere urechile, implântă mâinile, aproape până 'n coate, în buzunarele surtucului și porni în pas grăbit spre casă.

Ion al Cărăușului, învățit în cojocul din șase plei de oate, — o luă încet pe strada Viilor, spre crâșma lui Sandu Pungăplină, pentru a-și lua „porția“ obișnuită. În crâșmă erau mai mulți, între cari și Simion Gurăspartă, — nume pe care-l căpătase pentru bălăcăriile ce le rostea și pentru că numai când doarme își închide melița,

Cum e obiceiul, în crâșmă se vorbește despre multe, unele mai cu rost, altele mai deochiate, dar când Gurăspartă e de față nu se poate să se vorbească decât de rău.

Din vorbă în vorbă, ajunse rândul să se amintească de rânduielele țării. Gurăspartă tuna și fulgera în contra a tot ce-l în țara asta. Se năpustise ca o flară turbată, când dete de împotrivire din partea animalului, pe care voia să-l sfăște. Când Ion al Cărăușului îl muștră pentru vorbele-i nesocotite, acesta îi răspunde în gură mare:

— „Tu să faci, că tu ții tot cu domni. Tu cu dascălul, cu popa și notarășul îți mânci verzele, tu ești în apele lor“.

Săteni ceilalți, cari îi cunoșteau năravul, tăceau. Numai Ionul Cărăușului își mai prindea vorba cu el, mai mult din dragoste față de adevăr, decât îndemat de fire, căci era om iubitor de pace. Intre cei de față era și Dasile Muntenaș, pădurariul. Acesta de când a început Gurăspartă a tuna și fulgera în contra rândulelii de azi, și-a uitat și de beutura de pe masă. Sta ca un pierdut cu ochii țintă la Gurăspartă. Părea, că-i soarbe cuvintele, nu altceva.

Dupăce Gurăspartă își mai potolise mânta, se sculă pădurariul, ca un munte, în picioare și dând drumul pe gâtlej unei dușee de rachiu, prinse vorbă:

— „Așa-i, drept are!“

Oamenii din crâșmă erau acum și mai atenți. Vorbele pădurariului le încrimențise glasul pe buze și nici unul nu îndrăznea să zică un cuvânt.

Lui Gurăspartă îi râdeau ochii de fericire, că și-a găsit ortac.

Pădurarul sorbise și ultima picătură de otravă. Iși îndesă căciula până pe ochi, apoi, ca teșit din minți, răcni, de se cutremurară păreții crâșmei :

— „Drept ai, Gurăspartă! Intr'o țară cu rândulală, unul ca tine n'ar avea loc între oameni, ei ar păzi clubăruț varmeghet... Unul, ca tine de mult trebuia să fie în pușcărie... Dar așa, fără rândulală, cum zici tu, poți să te spargi în vola ta. Poți să vorbești pe toți de rău, să-i faci hoști pe toți, tu, care trăiești numai din hoști“...

Mai mult nu putu să grăiască pădurarul. Un vijor de glasuri tritrate se desprinsese din suflete și, cât ai bate în palme, Gurăspartă zăcea cu capul spart în zăpada de afară.

Ion al Cărăușului, târziu noaptea, a trimis vorbă învățătorului, să-și capete alt cărăuș că el trebuie să meargă în satul vecin, să se înștiințeze judecătorului, că a spart capul lui Gurăspartă, cu o glajă.

Un om năcăjit.

Un prieten îmi povestește:

— „Bine, că te-am întâlnit. Căutam să întâlnesc pe cineva, căruia să mă plâng. Atâta durere s'a îngrămădit în cămara sufletului meu, că mă simțese îngreunat peste măsură și dacă nu-mi voi descărca povara, nu știu ce se va alege de mine. Tu mă cunoști de mult. Îmi cunoști cărările străbătute și ai dat dovadă, de multeori, că mă înțelegi. Tu știi să prețuiești mărturisirea unui suflet sincer, deci te rog, ascultă-mă. Și după ce îmi vei fi ascultat povestea nefățărită, te rog să mă judeci și să mă osândești, după cum vrednicesc“.

Aici prietinel întrerupse firul vorbirii ca și când și-ar orândui cugetele, pentru a le putea desvăli, mai bine și la înțeles.

Așteptam începutul povestii cu oarecare neliniște, crezând că cine știe ce întâmplare de dragoste chinule pe acest om visător.

— „Ulte, — începu el, — am venit în acest orașel, numai în toamnă. Sunt sărac, cum bine știi, dar nu am râvnit și nu râvnesc la al altuia. Societatea de aici nu am ocult-o, dar nici nu am căutat-o prea mult,

Nu am lucrat în contra neamului, a bisericii și a școlii și nu m'am apucat să fac minuni din propria-mi putere, dar am sprijinit tot ce mi s'a părut bun și sănătos. Pe alții, în greșelile lor nu i-am îndârjit, combătându-i, căci întotdeauna i-am ținut mai cumiști, mai destoinici. Și totuși, iubite prietene, simțesc, ba o știu, că oamenii din acest orașel mă judecă și-mi atribuie slăbiciuni pe cari nu le am. Dacă le caut prietenia stăruitor, îmi zic: lingușitor, bănuindu-mă, că vânez după interese personale. Mă retrag cu gândurile mele între cei patru pereți ai chiliușii, sunt numit îngâmfat, care nu dau societății cinstea ce se cuvine. Dacă sunt vesel, îmi zic scrintit, de sunt trist, mă numesc visător fără talent. Glumele mele sunt luate în serios, iar cuvintele serioase, luate în glumă“.

... Din glasul prietenului pleura tristeța și pe față i se așternu o umbră de durere.

— „Spune-mi, — continuă el, — ce să fac, ca să pot fi și eu în rândul celorlalți cu a căror firi lumea se'mpacă așa de bine?“

— „Să urmezi mai departe pe drumul apucat, dragă prietene, și să te ocupi mai puțin cu judecata lumii“, — i-am răspuns eu.

Omul cu multe lefterii.

Era odată.... ba nu, că asta nu-l poveste, el-l curatul adevăr, trăiește într'un sat un om cu foarte multe lefterii sau, cum l-ar zice badea Nichefor, om cu o sută de meșteșuguri. Acest om, știe face vătrae, tigăi; cărpește oale, ulcioare sparte și sparge blide întregi; scobește linguri, jugănește purcei, face cărămizi și figle, cărpește parapeauă, direge ceasuri, împletește coșuri și... m'ar durea gura, de vi le-aș înștra pe toate lefterile lui. Destul, că le are și asta destul s'o știți dvoastră.

Dar cu toate meserile lui, omul acesta își câștigă numai dușmani. Din toate isprăvile făcute nime nu s'a ales cu folos, decât numai el singur.

Purceii jugăniți de el se prăpădesc, ori, în cel mai bun caz, se pipernicesc și rămân cu gance. Lingurile scobite de el, crapă de curge zama prin ele. Cărămida, frământată de acest meșter-strică, se sfarmă ca putregaiul în mână.

Oamenii din sat îl blastămă, îl afurisesc, dar tot îl caută, neavând altul la îndemână.

El însă e atât de încrezut în științele sale, că stă să joare, că peste el nu e altul în lume.

Odată însă, i s'a înfundat rău socotelile. Toemise un număr mare de limbi la clopote de fier, pentru o mare turmă de oi. Clopotele erau cumpărate dela o fabrică de în-suși proprietarul turmei. Meșterul avea să ciocănească și să spânzure limbile de toarta din fundul clopotului.

Într'o dimineață, s'a sculat de-odată cu cocoșul. A aprins cărbunii de pe vatră și s'a apucat de lucru. Cum a isprăvit întâia limbă, a acățat-o într'un clopot și-l scutură cu putere. Dar minunea-minunilor, clopotul nu da nici un sunet. Sgomotul ce-l făcea limba, lovită de margini, semăna mai mult cu gălgăitul apei pe găurile ulciorului, când omul bea din el. Meșterul se îngrozi de spaimă. Tăcut și aprins de mânie, croiește o a doua limbă. Asta nici așa nu suna.

În ziua aceea meșterul n'a mai lucrat nimic. Toată ziua s'a certat cu nevastă-sa, nici el nu știa pentru ce. S'a jurat de sute de ori, că se lasă de meșteșugul ăsta, că doară are el cu ce trăi.

Când stăpânul a trimis servitorul cu căruța după clopote, meșterul s'a pus în pat, prefăcându-se bolnav.

Servitorul a luat clopotele, le-a pus în căruță și a lăsat vorba nevestei, să-i spună meșterului, că asta îl va costa mult, fiind boierul om rău.

— „Di ce n'ai făcut „limbile“, mă, truditule, dacă le-ai luat?“ — se răsti femeia la om.

— „Ca să sune a ta acum, potaie! — răspunse meșterul năcăjit.

— „Las că o să-ți sune ție „schinarea“! — adăogă femeia. Omul, sătul de ceartă, nu mai zise nimic. Se gândea, cum să o scoată la judecată.

— „Lucru dracului, mă! Să nu nimeresc eu limba la clopot“, se judeca el pe sine.

La judecată, se descoperi, că clopotele nu erau din fier, ci un fel de hârtie groasă, colorită în culoarea fierului. Rămăseră dela nemți într'o cămară, și stăpânul, crezându-le din fier, le-a dus meșterului să le pună limbă. Meșterul scăpă teafăr, dar fu luat în răs de judecători și martori.

Intrebat de cineva, că n'ar pune limbă la un clopot, răspunse serios.

— „Nu! Că doară am eu cu ce trăi!“

Paștile lui Cimpoiăș.

De câte ori privesc în oglinda amintirilor și văd, printre alte multe întâmplări și chipuri, icoana gornistului Cimpoiăș, îmi apare înaintea, ca în aceea zi de Paște, când, în loc de pâine și vin sfințit, luate cu evlavie din mâna preotului, păpase, bietul, o bătaie sdravănă dela comandantul companiei.

Eram înecvartirați într'un orășel, unde nu era biserică românească, deci nime nu își bătea capul cu datinile noastre, de a împărți paști în ziua marelui praznic. Deși mai întreg regimentul era românesc, ziua sfintelor Paști, ne era pregătită, ca și o Duminică de peste an, fără ceva mâncare de dai Doamne, fără concedii ori alte bucurii.

Se svonise și svonul se lățise dela gură la ureche, că sergentul Mitruș, care era ficior de popă, ar fi căpătat paști de acasă, trimise pe poștă.

Apa tulbure, cum numeau ficiorii cafeaua de dimineața, n'a gustat-o nimenea dintre români, până n'a căpăta paști dela sergentul Mitruș. Vestea se lăți până la Cimpoiăș, care, deși era țigan, se ținea la

apel de gloata românilor. Cu orice preț, voia să arate, că și el e creștin ca tot românul și că nici la ei în sat nu se ia nimica pe limbă înainte de a înghiți sfintele paști.

— „Tu poți mânca, măi Cîmpoiaș, că legea țigănească nu vă oprește“, — îl îndemnară unii răufăcătoși.

Cîmpoiaș, la aceasta zice smerit, ca un călugăr:

— „Doamne ferește, doară nu-s chiar pōgân“, și-și făcu cruce, a fală.

— „Mă Cîmpoiaș, cum zic oamenii la voi în ziua de azi?“, întrebă cel mai tineri, vrînd să-și mai rădă de el.

— „Cum să zică: Hristos a înviat“, spuse Cîmpoiaș.

— „Bravo, măi Cîmpoiaș, se vede, că ești mai cuminte ca berbecii ăștia“, se amestecă în vorbă caporalul Gheorghită, cel mai iscusit pricenuitor de rele din toată compania. „Măi Cîmpoiaș, de-aș ști eu zice cu dipla ca tine, zău, azi ași mânca ce mîncă și domnul căpitan și-aș bea cu el la masă“, continuă caporalul.

— „Cum așa, domnule căprariu?“, întrebă Cîmpoiaș înhoibându-și ochii serios

și lingându-și buzele, ca după o mâncare bună.

— „Cum? Foarte ușor. Iai dipla sub-suoară, te dai aici, la ușa cancelăriei, ciocăni în ușe și, când auzi, că-ți răspunde „szabad“, intră în lăuntru, îți bați călcâtele și zici: Hristos a înviat!, apoi tragi câteva doine și-o Hătegană și mă prind cu ori cine, că o să mânci paști cu lingură și pureei fripți“. Și fiindcă toți îl îmbărbătară, Cimpoiăș, care-și aduse aminte din țiville, când la niște Paște, a mâncat în curtea grofului, făcu întocmai / cum îl învățase Gheorghită.

Căpitanul era în cancelarie cu strajemeșterul Topori, care îl comunicase, că valahii au ceva gând rău, că atât au devenit de îndrăsneți, că nici mâncarea n'au vrut azi s'o guste.

Ce-o fi gândit căpitanul, care nu știa o boabă românește, când a auzit dela Cimpoiăș Hristos a înviat, nu știu, dar ce-a păpat bietul, în loc de pureei fripți, o am văzut.

Târziu, cătră amiază, am întâlnit pe Cimpoiăș, care scăpase dela stâlp. Era mai negru ca de obicei și ținea gura așa de în-

cleștată, că-l ridicau umerii obrazului, ca două noduri întunecoase.

Deși pacostea i-o făcuse Gheorghită căprariul, Cîmpotaș nu purtă mînte pe el. Dacă careva îi mai aducea aminte de traiul dela Paști, Cîmpotaș răspundea: „la mō, să le hie paus pe cea lume, că-ne lăsară fără paști, ca pe păgâni. De-o hi să ne mai întîlnim, l'oiu omeni și eu, ca ei pe mine“!

Nu știu, dacă s'or fi mai întîlnit, dar am auzit, că Cîmpotaș și-a făcut datoria pe la Tisa,⁴ ca cel mai viteaz ostaș.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Averea lui Pătruș.

Azi, în lumea bănutelilor de tot soiul, când și despre cel mai curat suflet se bănuiește, că n'ar fi fără pete, trăiește, undeva, retras de sgomotul afecerilor, un om, rămas de pe vremurile mai bune, dinaintea răsbotului. E un moșneag născut de pe timpul prigonirii tobagilor valahi, crescut în dragostea de neam, țesută în poveștile cu Graiul munților și păstrată cu sfințenie în casa cu meșter-grînda, afumată cu fumul de tămăie,

de pe care n'a lipsit nici când mățăuzul de izmă și busuloc. Albit de povara celor optzeci de ierni, încovoiat de spate, — cum spune dânsul: din zi în zi, tot mai spre pământ, din carele am fost zidit, — când îi amintești de zilele de azi, trupul i se obleşte, măsură o sfântă cruce și-ți răspunde: „Acum slobozește, Doamne, pe robul tău în pace, că văzură ochii mei, ceeace am așteptat“.

Bătrânul Pătruț nu mai cunoaște omul de bătrânețe. Dânsul n'a văzut strălucirea zilelor mari, n'a gustat din păharul bucuriilor, cari s'au îmbiat tuturor celor robiți. Dar, cu ochii aproape șterși de slăbiciune, el vede în afunzimea trecutului și asemănându-l cu prezentul, descris de nepoțelul său Dasile, din a cincea clasă primară, simte, că cumpăna fericirii de azi trage greu spre pământ, față de cumpăna fericirii trecute.

Intr'o zi, Dasile, bătatul, venind dela școală, află pe moșul său, șezând pe piatra porții.

— „Moșule, — îl agrăi copilul, — cunoscut-ai d-ta pe Avram Iancu“?

— „Ba! — răspunse moșneagul, — da am auzit vorbindu-se de el. Dar pe tine,

potârniche, ce te interesează morții“ ?

— „Pe mine? Hei, moșule, de-ai ști“ !

— „Ce să știu“ ?

— „De-ai ști, că Avram lancu a înebunit de supărare și, că el, care a fost numit Cratul munților, a murit sărac și uitat de lume. Și poate d-ta nici nu știi, că ungurii n'au lăsat să i-se ridice o cruce mai frumoasă la mormânt“.

Moșul și-a îngropat obrații scobiți de brazdele vremii în palme și-a plâns, cu hohot, ca un copil arșăgos.

De-atunci bătrânul Pătruț, care nu mai e bun decât de povești, așteaptă ceasul îșirit nepoțelului din școală, cum o fac cărturarii satelor, când așteaptă poșta cu gazetele. Vasile îi spune moșului toate noutățile; dar mai mult îi place bătrânului, ca băiatul să-i istorisească ce-a văzut când a fost regele la Sibiu.

Când se mai strâng oamenii în casa lui Pătruț, să se mai înțeleagă una, alta, cu feciorul lui, cu Toader, bătrânul, dela cel dintâi sosit, cere o pipă de tutun, se frage la cuptor și pârăie din țeava roasă, nebăgat de nimenea în seamă. Dacă e vorba de

armata română, de Craiu ori Crăiasa, bătrânul își ia pipa din gură, o strânge în pumni, să nu facă larmă și se face tot urechi. Ascultă cu o evlavie de creștin adevărat, povestea, ca pe sf. Evanghelle.

Într'o seară, Ion al Paraschiții, fectorul cantorului, a adus o gazetă cu el. Citind, a ajuns la un comuncat, unde se scria: Armata română a trecut Tisa. Lupte grele pe întreg frontul. Maghiarii bat în retragere... Bătrânul, uitat de sine, slobozi un răcnet, cât a încăput pe berigată: „Pe ei, ai noștri“! Atât a fost de puternic în explozie, că s'a speriat copilul din leagăn, să dea în altceva.

De se 'ntâmplă, ca cursul poveștilor să curgă pe vadul nemulțumirilor, bătrânul, necutezând să se amestece în vorbă, de frica norei sale, bolborosește printre dinți: de-ați fi văzut, ce-am văzut eu, știu, că n'ați vorbi așa, păcătoșilor.

De când ațerul primăverii e tot mai domolit, bătrânul cum simte gâdilăturile lui, prin geamul ferestrii, iese la poartă, se așează pe platra de lângă stâlpul porții și dela toți pașii ce-i aude, întrebă: oare, la câtu-i? Iși așteaptă nepoțelul, să vină dela

școală, ca să-i spună noutăți, cari fac și pe orbi, să cunoască și să vadă mărirea înverii.

E singura avere ce l-a mai rămas moșneagulul, avere, pe care, vai, mulți bogați ai zilelor de azi nu o au.

Impăcare.

Pentr'un petec de pământ sterp, jumătate pietriș, s'a judecat Ion al Florii cu cumnatu-so Ilie, mai bine de doi ani. Judecata a hotărât, că dreptatea e pe partea lui Ilie, deci, el și-a luat locul în primire, iar Ion a rămas cu o mânie împlietrită în suflet.

Trecuse vreme la mijloc, Ilie își știrba coasa, an de an, în cotoarele rari, uscate, aducând abia câte o desagă de fân, așa că prețul lui nu întrecea osteneala stăpânului. Dar era mulțumit.

Lui Ion, când trecea pe lângă palma asta de pământ, l-se întunea înaintea ochilor și se înneca în mânie. „Seca-l-ar rădăcina ierbii“, — blăstăma el, de câte ori își aducea aminte de Ilie sau îl întâlnea în cale.

Și par'că blăstămul lui prindea. Iarba creștea tot mai mică și se rărea an de an, ca părul unui cap pornit spre pleșuvire.

Asta o vedea bine și Ilie, dar în loc să se apuce de muncă, pentru a îmbogăți pământul sărăcit, el porni cu stralța'n băț, pe la vrăjitoare, să-i facă pe-a'ntorsul și să-i scoată pământul de sub blăstăm.

— „Minte de cap sec“, — a zis vecinul lui Ilie, — badea Crăciun, — când a aflat de alergările lui. — „Zece cară de gunoi, în doi ani după olaltă și locul e deslegat de sub blăstăm“, mai spunea badea Crăciun, când îl vedea pe Ilie, că se gată iară de drum.

Ilie însă, nu vedea, nu auzia. Ținea morfiș că pământul lui e blăstămat, de aceea nu rodește.

Dupăce, într'o primăvară, făcu tot ce-i poruncise vrăjitoarea din Plopeni, aștepta liniștit vremea coaselor. Iși făcu chiar și planul, că dacă nu-i va încăpea fânul în șopru, să facă și-o clate în grădină. Pe la pământ nu mai merse, ca cu atât să-i fie mai mare bucuria, când își va'nplânta coasa 'n tarbă. În vremea asta, de așteptare, se

ferea de oameni, nu cumva careva să-
strice bucuria, cu vreo veste rea, despre
tarba lui.

Deni vremea coasei. Pe sub frăgarii
umbroși, vecinii își aduceau uneltele în rân-
duală.

Ilie teșt cel dintâi, cu coasa, în partea
aceea de hotar. Pe drum, până acolo, i se
bătea inima în el. Când și-a văzut petecul
de pietriș uscat și lipsit de verdeață, era
să-l lovească guta. S'a întors acasă pe ju-
mătate mort. Cheltuise o frumoasă sumă de
bani pe la vrăjitoare și acum să n'atvă de
unde strânge o mână de fân, cu cât să
omori foamea la o vită!

Merse încă în acea zi la cumnatu-so-
lon și-i zise: — „Cumnate, mă roade ceva
la inimă. Când cu judecata noastră pentru
locul dintre răchiiți, eu am făcut un păcat
mare, pe care îl vreau spune numai părin-
telui în spovedante. Dar, ca să capăt ier-
tare, te rog de azi încolo, să lei tu în stă-
pânire acel pământ. Dacă dorești, eu aici îți
fac contract, ca pe veci să fie al tău“.

Ion a primit pământul, legându-se, că
după ce-l va aduce în rânduală, va da, de

bună voinie, câte-o buglă (căpîlă) de fân în cinste lui Ilie.

Când s'a vestit în sat despre această învotală, gura satului a 'nceput a șopti:

— „Ilie a jurat strâmb!“

Cuprinsul:

	<u>Pag.</u>
Bucuria lui Moș Ion	3
„O gazetă pentru mine și-o carte pentru copil“	5
„Să dau și eu ceva, din biata agoniseala mea“	6
„Zi: Tatăl nostru!“	8
Chipuri	12
Iovu Traian	14
De pază	18
În erâșmă	21
Un om năcăjit	25
Omul cu multe lefterii	27
Paștile lui Cimpoiaș	30
Averea lui Pătruș	33
Împăcare	37

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII

5494 19. XII. 1936

REVISTA DE LITERATURĂ

Datorințele bunului român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“ ?

È cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal, pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii.
- 2. A înființat o *bibliotecă centrală* în Sibiu.
- 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărance române, dar și alte celea.
- 4. A ținut zeci de mii de *conferențe* populare la sate și la orașe.
- 5. A înființat *cursuri pentru analfabeți* (neștiutori de carte).
- 6. A înființat *bănci populare și cooperative*.
- 7. A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*.
- 8. Tipărește revista „*Transilvania*“.
- 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare* la sate.
- 10. A ajutat construirea de *Case naționale*.
- 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarii cu școală mai mare (de către Secțiile „*Astrei*“ din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

1. Să se *inscrie membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membrii activi 50 Lei).
- 2. Cărturarii cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*“ și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „*Astrei*“. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca populară a „*Asociațiunii*“, (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1 Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei).

Să iubiți Asociațiunea „Astra” — celitorii
români ai acestei cărți!

Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți
că lucrați pentru propășirea noastră, a tu-
turora!

„Astra” drea o țăranime sănătoasă, de-
șteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare,
cu încrederea într'un viitor strălucit.

Calea „Astrei” duce spre mântuire!

Ultimele numere ale „Bibliotecii popo-
rale” sunt următoarele:

Nr. 219. *Povestiri istorice din trecutul ro-
mânesc al Clujului* de N. Filimon.

Nr. 220. *Munți, animale și pământ* de I. Pop-
Reteganul.

Nr. 221. *Cântece oltenești*, adunate de
N. I. Dumitrașcu.

Nr. 222. „*Stâlpii satului*”, teatru sătesc
în 3 acte de Petrea Dascălușul.

Nr. 223. *Calendarul pentru popor al Aso-
cياțiunii pe a. 1936*, întocmit de Horia Petra-
Petrescu.

Nr. 224. *Moartea lui Asan*, povestire isto-
rică de Ioan Al. Lăpedatușul.

Nr. 225. *Amor și răzbunare*, povestiri isto-
rice de Ioan A. Lăpedatușul.

Nr. 226—227. *Șoimii Carpaților*, (Ideo-
logie — organizare — metode) de Prof. Dr.
I. Hașieganu.

Nr. 228. *Din popor* de Petrea Dascălușul.